

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/kadra/n-r/teofil-nowak/43746_Teofil-Nowak.html
2023-09-23, 19:34

st. str. **Teofil Nowak** urodził się 4 sierpnia 1892 r. w Zielńcu (powiat Września) jako syn Józefa i Józefy (z domu Cerulewska). Ukończył czterooddziałową Szkołę Powszechną w Bieganowie (powiat Września) i później pracował w gospodarstwie rolnym. W 1912 r. wyjechał wraz z rodzicami do Nadrenii - Westfalii i tam podjął pracę jako górnik.

W 1914 r. został powołany do Armii Niemieckiej. Okres rekrucki odbył w 8 Westpreußisches Infanterie-Regiment nr 175 w Grudziądzu. Podczas wojny służył w 10 Kompanii Infanterie Regiment nr 43, gdzie w czerwcu 1915 r. został lekko ranny. W okresie 27 grudnia 1918 r. – 18 marca 1921 r. brał udział w Powstaniu Wielkopolskim. Pod koniec 1918 r. wstąpił do organizujących się oddziałów powstańczych pod dowództwem Józefa Trawińskiego i Alojzego Nowaka. Brał udział w zajęciu koszar we Wrześni i w walkach pod Zdziechową, Gnieznem, Szubinem, Kcynią i Łabiszynom. Po podziale Wrzesińskiej Kompanii Cekaemów służył w 10. Kompanii 9. Pułku Strzelców (67. p.p.). Brał udział w wojnie przeciwko bolszewikom na froncie litewsko-białoruskim.

Po wojnie, w marcu 1921 r., został zdemobilizowany w stopniu plutonowego (mianowany w czerwcu 1920 r.). W 1922 r., przyjęty przez Dyрекcję Cel w Poznaniu, rozpoczął służbę w Straży Celnej. Po zaprzysiężeniu skierowano go na przeszkolenie do Wielenia, a następnie przeniesiono do Dyrekcji Cel we Lwowie. Służył na granicy z Czechosłowacją w Placówce SC Husne Wyżne (Komisariat SC Smorze, Inspektorat SC Sambor). W 1926 r. został mianowany zastępcą kierownika Placówki SC Husne Wyżne. W miejsce Straży Celnej została powołana 22 marca 1928 r. Straż Graniczna, gdzie Teofil Nowak kontynuował służbę.

W roku 1929 jego nazwisko pojawia się w dokumentacji w stopniu strażnika, jako zastępcą kierownika placówki. W latach 1930-1936 figuruje w rozkazach Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego SG w stopniu strażnika z przydziałem do Komisariatu SG Smorze (Inspektorat Graniczny Sambor, Małopolski Inspektorat Okręgowy SG). Z dniem 1 września 1935 r. uzyskał prawo do noszenia szewronów za 12 lat służby. Od lipca 1936 r. sprawował funkcję p.o. kierownika Placówki II linii Smorze (Komisariat SG Smorze, Inspektorat Graniczny Sambor, Małopolski Inspektorat Okręgowy SG). W roku 1938 pojawia się jako strażnik Wschodniomałopolskiego Okręgu Straży Granicznej, w tym samym roku został awansowany na stopień starszego strażnika. W marcu 1939 r. został przeniesiony do Oddziału Wydzielonego Straży Granicznej przy 1 Pułku KOP "Karpaty". W maju 1939 r. został wysłany na granicę rumuńską do Placówki I linii Tuczap (Komisariat SG Śniatyń, Obwód SG Kołomyja, Wschodniomałopolski Okręg SG).

Podczas drugiej wojny światowej, po przekroczeniu granicy z Rumunią został internowany.

Tam przebywał do 1941 r., a następnie po opanowaniu kraju przez Niemców wzięto go do niewoli i skierowano do obozu jenieckiego w Niemczech. W kwietniu 1945 r. został wyzwolony przez wojska amerykańskie. Wrócił do Polski w 1946 r. i podjął pracę w Powiatowym Zarządzie Drogowym we Wrześni, a następnie w Rejonie Eksploatacji Dróg Publicznych w Gnieźnie z Ekspozyturą we Wrześni, gdzie był magazynierem. W 1958 r. przeszedł na emeryturę. Został awansowany na stopień podporucznika. Mieszkał w Bierzglińku (pow. Września).

14 stycznia 1932 r. ożenił się z Kazimierą Dopierałą (1904 - 1991). 27 sierpnia 1935 r. urodził się ich syn Marian Franciszek. Później przyszedł na świat syn Zdzisław.

Teofil Nowak Zmarł w dniu 5 lutego 1978 r. w Bierzglińku i został pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu komunalnym we Wrześni.

Ordery i odznaczenia:

- Krzyż Walecznych (1921 r.)
- Medal Pamiątkowy za Wojnę 1918 - 1921 (1929 r.)
- Odnaka Pamiątkowa Straży Granicznej (1930 r.)
- Brazowy Krzyż Zasługi (1938 r.)
- Brazowy Medal za Długoletnią Służbę (1938 r.)
- Wielkopolski Krzyż Powstańczy (1965 r.)

Bibliografia:

- Życiorys - Teofil Nowak.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 192/3, s. 57: Rozkaz nr 29 z 16 III 1929 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 192/3, s. 163: Rozkaz nr 62 z 10 VI 1929 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 192/4, s. 289: Rozkaz nr 74 z 29 X 1930 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 192/5, s. 121: Rozkaz nr 19 z 3 VIII 1931 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 192/6, s. 24: Rozkaz nr 4 z 17 II 1932 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 194/3, s. 95: Rozkaz nr 27 z 8 VIII 1935 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 194/3, s. 161: Rozkaz nr 6 z 18 II 1936 r.
- ASG Szczecin, *Małopolski Inspektorat Okręgowy*, sygn. 194/3, s. 252: Rozkaz nr 31 z 18 IX 1936 r.

Opracował: **Michał Pawełczyk**, uzupełnień dokonała **Iwona Wiśniewska** na podstawie dokumentów przechowywanych w Archiwum Straży Granicznej z siedzibą w Szczecinie oraz

materiałów udostępnionych przez Pana **Remigiusza Maćkowiaka**.

 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku
---	---	---

 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku	 Pokaż opis pliku
---	---	---